

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2000-2010 РОКАХ

Анотація. Проаналізована структура та динаміка зовнішньої торгівлі Запорізького регіону, визначені основні тенденції її розвитку.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Важливим фактором соціально-економічного розвитку регіону за сучасних умов виступає зовнішня торгівля. Вона забезпечує залучення до вітчизняного виробництва частини іноземних ресурсів, створює умови для надходження валютних коштів, сприяє міжнародному обміну науково-технічними знаннями, а також надає можливість споживачам регіону задовольняти потреби у товарах і послугах за рахунок імпортних поставок. Таким чином, розширення міжнародних економічних зв'язків є важливим питанням для кожного регіону України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За роки незалежності України питання, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю в цілому та зовнішньою торгівлею зокрема досить широко висвітлювались в економічній літературі. Вони розглядаються у наукових працях таких вітчизняних економістів як Багрова І.В., Бовтрук Ю.А., Гребельник О.П., Кредісов А.І., Козак Ю.Г., Редіна Н.І., Рум'янцев А.П., Трифонова О.В., Храмов В.О., Швець В.Я. та інших. Не залишений поза увагою і регіональний аспект розвитку міжнародних торговельних відносин, однак він не втрачає актуальності і дотепер, оскільки економічна діяльність кожного регіону України на світовому ринку має свої специфічні особливості.

Ціль роботи. Метою даного дослідження є характеристика зовнішньої торгівлі Запорізької області протягом останнього десятиліття. Поставлена мета обумовлює розв'язання наступних завдань дослідження:

– аналіз динаміки та структури експортно-імпортних операцій регіону з товарами та послугами;

– визначення основних тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього десятиліття Запорізька область є активним суб'єктом зовнішньої торгівлі. Про це свідчить той факт, що за часткою експортно-імпортних операцій по товарам і по послугам у загальному їх обсягу область входить до першої десятки серед інших регіонів України, серед яких 24 області, Автономна Республіка Крим, міста Київ та Севастополь. Наприклад, у 2010 році рейтинг Запорізької області за цим показником відповідав восьмій позиції по експорту та імпорту послуг та по імпорту товарів та дев'ятій позиції по експорту товарів. Однак, загальна тенденція для регіону по цьому пункту є не зовсім сприятливою. Більш детально питому вагу регіональної зовнішньої торгівлі демонструє таблиця 1 [3; 4, с. 261, 267; 7, с. 136, 140].

Дані таблиці показують, що частка області у загальному обсязі експортно-імпортних операцій по Україні за десятилітній період зменшується (крім експорту послуг). Так, частка по експорту товарів зменшилася у 1,5 рази, що свідчить про певну втрату Запорізькою областю статусу експортоорієнтованого регіону. Зменшення частки у імпорті товарів майже у 2,5 рази та у імпорті послуг в 1,75 рази свідчить не стільки про задоволення потреб за рахунок внутрішнього ринку, скільки про зменшення рівня доходів та про зменшення обсягів виробництва за рахунок припинення діяльності частини підприємств виробничого сектору.

Уявлення про зміни у чисельності суб'єктів зовнішньоторговельних операцій за останнє десятиріччя дає таблиця 2 [там само].

Таблиця 1

Експорт-імпорт товарів і послуг Запорізької області

Роки		Експорт		Імпорт	
		товарів	послуг	товарів	послуг
2000	Україна, млн. дол. США	14572,5	3486,8	13956,0	1150,9
	Запорізька область, млн. дол. США	1380,7	52,4	755,1	40,1
	Частка області у загальному обсязі, %	9,5	1,5	5,4	3,5

2005	Україна, млн. дол. США	34448,4	6134,7	36136,3	2935,0
	Запорізька область, млн. дол. США	2658,7	102,8	1687,2	41,3
	Частка області у загальному обсязі, %	7,7	1,7	4,7	1,4
2010	Україна, млн. дол. США	51405,2	11759,4	60742,2	5447,7
	Запорізька область, млн. дол. США	3200,3	175,9	1363,0	108,2
	Частка області у загальному обсязі, %	6,2	1,5	2,2	2,0

Таблиця 2

Кількість підприємств Запорізької області, що здійснювали експортно-імпортні операції

	2000	2005	2009	2010
Експорт товарів	607	471	531	515
Експорт послуг	60	95	143	134
Імпорт товарів	745	601	562	626
Імпорт послуг	37	63	80	81

Дані таблиці демонструють стійку тенденцію зростання кількості підприємств області, що здійснювали експорт та імпорт послуг. Динаміка підприємств, що здійснювали товарообмінні операції із закордоном, має циклічний характер. Отже, в цілому, дані зміни відображають позитивні процеси розширення сфери послуг у зовнішній торгівлі регіону й, одночасно, вказують на деяку нестабільність участі суб'єктів у торгівлі товарами на зовнішньому ринку.

Динаміка обсягів зовнішньоторговельних операцій показана на рисунках 1-2 [1, 2].

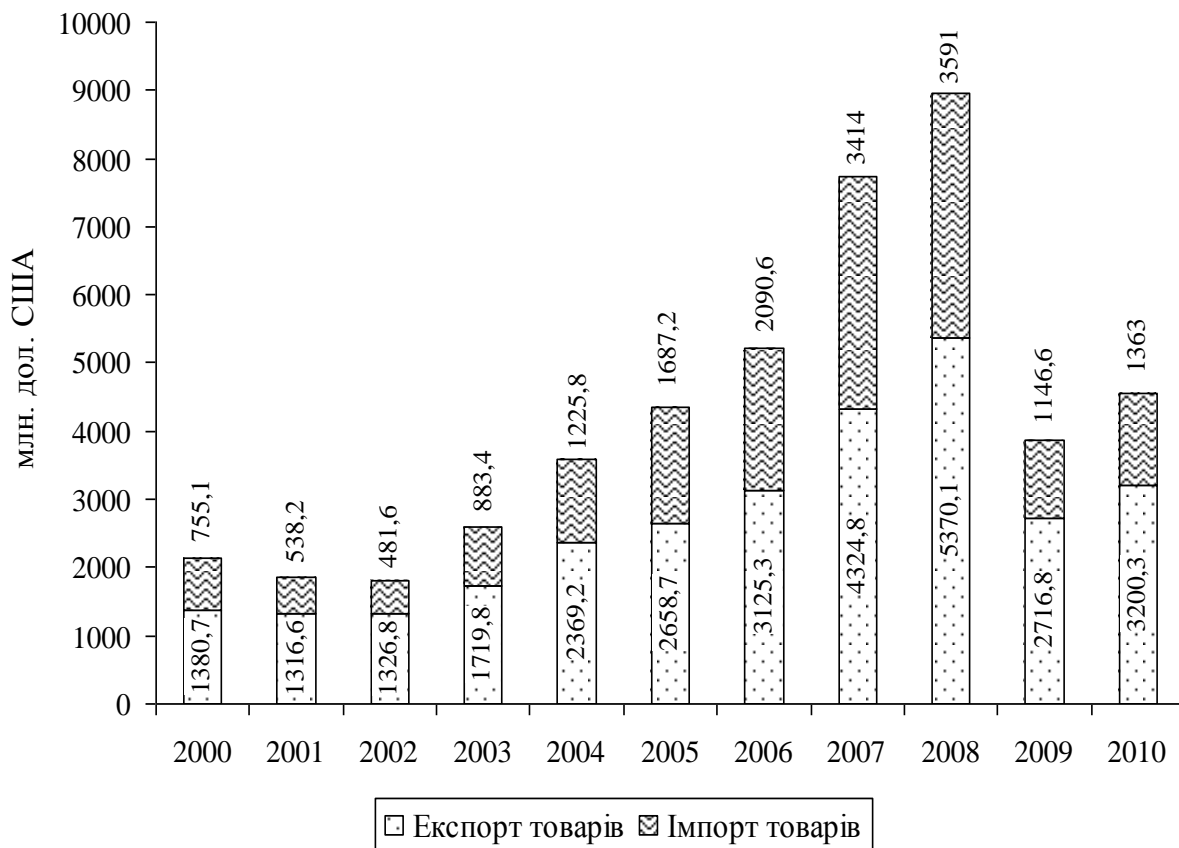

Рис. 1 Динаміка зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області

У торгівлі товарами, як показує рис. 1, Запорізька область є активним експортером, демонструючи на протязі усього періоду позитивне сальдо.

У зовнішній торгівлі послугами лише у 2008 році сальдо між експортом та імпортом було негативним, як відображає рис. 2. Причому такий результат був спровокований збільшенням у 2,7 рази порівняно з 2007 роком імпорту послуг в операціях з нерухомістю, здаванням під найм та послуг юридичним особам.

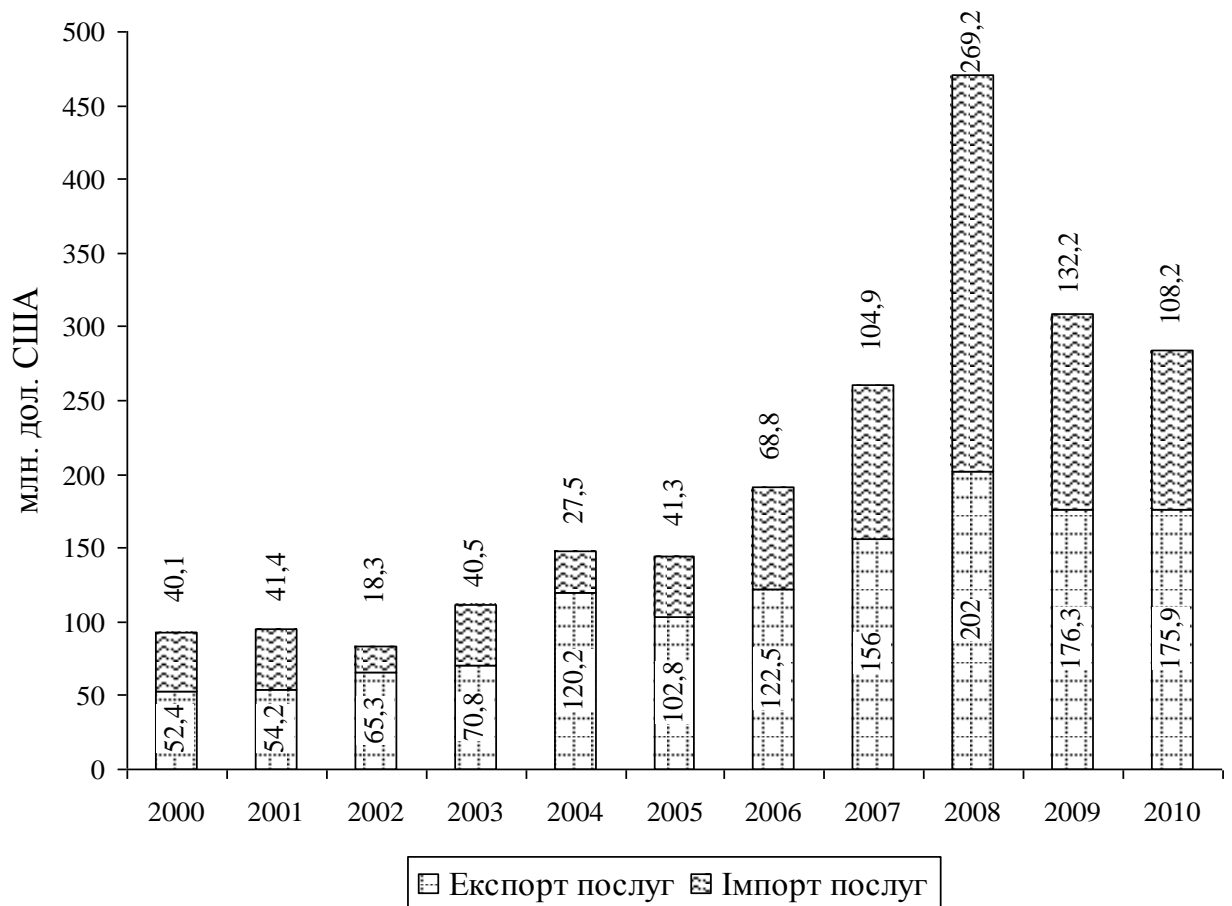

Рис. 2 Зовнішня торгівля послугами Запорізької області

Таким чином, переважання експорту над імпортом свідчить про достатню конкурентоспроможність регіону, яку слід зберегти й на майбутнє.

У географічній структурі експорту та імпорту товарів та послуг протягом десятиліття переважали країни СНД, з них – Російська Федерація. У торгівлі з іншими країнами світу Запорізької області значна доля експортних операцій з товарами припадала на азійські країни, серед яких більша частка належала Туреччині. Імпорт товарів в область з інших країн світу найбільшими обсягами здійснювався з Європи, серед яких лідером виступала Німеччина [2]. У експорті послуг регіону в інші країни світу, починаючи з 2004 року, стали переважати країни Азії. В імпорті послуг до Запорізької області з інших країн світу азійські країни отримала перевагу лише у 2009-2010 роках. До цього лідером виступала Європа [1].

У товарній структурі експортно-імпортних операцій найбільшу частку займають мінеральні продукти, недорогоцінні метали та вироби з них, а також механічне обладнання, машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку [6]. У структурі експорту послуг з регіону переважають послуги в обробній промисловості. В імпорті послуг відбулися наступні зміни: лідерство транспортних послуг та послуг в операціях з нерухомістю, здаванням під найм та послуг юридичним особам змінюється у 2009 році на переважання послуг, пов'язаних з державним управлінням [5].

Висновки. Аналіз зовнішньої торгівлі Запорізької області за період з 2000 по 2010 рік показав, що регіон зберігає за собою статус активного експортера товарів і послуг. Однак, коливання обсягів зовнішньоторговельних операцій, зумовлених фінансовою кризою, коливаннями валютного курсу, структурними перебудовами в економіці, підкреслюють актуальність питання щодо підтримки конкурентних позицій запорізьких підприємств, в першу чергу металургійних, на світових ринках як з боку місцевої влади, так і з боку уряду України.

Слід також приділяти більшу увагу на рівні підприємницького сектору встановленню довгострокових міжнародних коопераційних виробничих зв'язків, що слугуватиме певним стабілізаційним фактором у зовнішній торгівлі регіону.

Аннотация. Проанализирована структура и динамика внешней торговли Запорожского региона, определены основные тенденции ее развития.

Ключевые слова: внешняя торговля, экспорт, импорт.

Summary. Structure and dynamics of foreign trade of Zaporizhia region are analyzed, the basic trends of its development are determined.

Key words: foreign trade, export, import.

Література:

1. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами області за 1996-2010 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/geogr_pos_1996-2010.pdf

2. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами області за 1996-2010 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/geogr_tov_1996-2010.pdf

3. Куреда Н. М. Регіональний рівень управління зовнішньоекономічною діяльністю: механізм та особливості [Електронний ресурс] / Н. М. Куреда, О. С. Чернишова, С. В. Кривоножко // Економічний простір, № 4, 2009 – С. 16-22. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_24/kureda.pdf

4. Статистичний щорічник України за 2005 рік : статистичний збірник / Державний комітет статистики / за ред. О. Г. Осауленка. – Київ: Вид-во «Консультант», 2006. – 576 с.

5. Структура зовнішньої торгівлі послугами по видах за 1998-2010 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/vid_pos_1998-2010.pdf

6. Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами області за 1996-2010 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/vid_tov_1996-2010.pdf

7. Україна у цифрах 2010 : статистичний збірник / за ред. О. Г. Осауленка. – Київ: Державний комітет статистики України, 2011. – 252 с.